

Annika Harju

OPPIJALÄHTÖINEN SOITONOPETUS

Oppilaan tarpeiden huomioiminen sisäisen motivaation synnyssä

OPPIJALÄHTÖINEN SOITONOPETUS

Oppilaan tarpeiden huomioiminen sisäisen motivaation synnyssä

Annika Harju
Opinnäytetyö
Kevät 2013
Musiikin koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma, musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Annika Harju

Opinnäytetyön nimi: Oppijälähtöinen soitonopetus. Oppilaan tarpeiden huomioiminen sisäisen motivaation synnyssä.

Työn ohjaaja: Jaana Sariola

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2013 Sivumäärä: 44

Opinnäytetyö tutkii, miten soitonopettajan tulisi lähestyä oppilasta ja soittotuntitilannetta, jotta oppilaan sisäinen motivaatio säilyisi soiton oppimisessa harrastelijatasolla. Työssä pyritään löytämään työkaluja sellaiseen soitonopetukseen, jossa oppilaan ilo ja mielekkyys säilyisivät usein pitkäänkin kestävässä harrastuksessa.

Opinnäytetyössä selvitetään opettajan toiminnan merkitystä oppilaan kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja soittomotivaatioon. Lisäksi työssä käydään läpi, miten opettaja voi vaikuttaa oppilaan sisäiseen motivaatioon. Oppilaan sisäisen motivaation kannalta on tärkeää, että oppilaan ja opettajan suhde on ongelmaton. Tämän työn lopuksi esitellään vielä joitakin ongelmallisia opettaja-oppilassuhteeseen liittyviä tilanteita. Niiden läpikäyminen antaa opettajalle ymmärrystä erilaisia oppilaita kohtaan ja työkaluja selvittää omassa työssä vastaavia tilanteita. Opinnäytetyöni perustuu pääasiassa kirjallisuuteen.

Opettajan tärkein tehtävä sisäisen motivaation synnyssä ja ylläpidossa on huomioida oppilaan yksilölliset tarpeet ja tavoitteet, antaa oppilaalle vapautta ja vastuuta soiton opiskelussaan, kannustaa ja tukea oppilasta sekä huolehtia oppilaan kokonaisvaltaisesta musiikillisesta kasvusta. Emotionaalinen vuorovaikutus ja yhteistyö soitonopetuksessa luovat mahdollisuudet mielekkäisiin yhteisiin oppimiskokemuksiin.

Suorituskeskeisyyttä on arvosteltu oppimisessa luovuuden ja sisäisen motivaation kukistajana ja nykytutkimukset puhuvat oppijakeskeisyyden puolesta optimaalisessa oppimisessa. Peruskouluiässä suurin osa oppilaista käy soittotunneilla vain harrastusmielessä ja soiton oppimisen ammattimainen tavoitteellisuus koetaan tärkeänä vasta peruskoulun loppupuolella. Aiheeseen liittyen olisi kiinnostavaa haastatella eri musiikkiopistojen opettajia; miten he lähestyvät opetusta oppilaan sisäisen motivaation ylläpitämiseksi.

Asiasanat:

sisäinen motivaatio, oppijälähtöisyys, itsetunto, kotitausta, oppilasstrategia

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Music Pedagogue

Author: Annika Harju

Title of thesis: Student-centered music pedagogy. Attending to the student's needs in creating inner motivation

Supervisor: Jaana Sariola

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2013 Number of pages: 44

The aim of this thesis was to find out how an instrumental teacher should approach a student and a music lesson situation so that the student's inner motivation would maintain in learning on an amateur level. In this thesis has been aspired to find tools for teaching in order to retain the often long-lasting instrumental hobby as joyful and meaningful for the student.

In this thesis it has been clarified the teacher's importance to a student's holistic progress and playing motivation. Another subject was to sort out how the teacher is able to impact on the student's inner motivation. It is important that the relationship to one's teacher is trouble-free in order to the student to have inner motivation. At the end of this thesis there are some problematic situations presented. Going them through adds the teacher's understanding towards different kinds of students and gives tools to managing similar situations in one's own work. This thesis is mostly based on literature.

The most important objective of a teacher as an inner motivation maintainer is to consider the student's individual needs and goals, give the student freedom and responsibility in their own music hobby, encourage and support the student and take care of the holistic musical growth of the student. Emotional interaction and cooperation make meaningful common learning experiences possible.

Achievement-centricity in learning has been criticized as a breaker of creativity and inner motivation, and current researches advocate student-centered music pedagogy in optimal learning. Most school-aged pupils attend instrument lessons thinking it is only a hobby. Professional goal-oriented learning is not considered important until at the end of the comprehensive school. It would be interesting to continue this subject by interviewing music school teachers; what is their approach to teaching in order to maintain inner motivation in pupils.

Keywords:

inner motivation, student-centered, self-esteem, home background, student's strategy

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPETTAJAN TOIMINNAN MERKITYS	8
2.1. Opettajan ja oppilaan yhteistyö	10
2.2. Innostava soitonopettaja	12
3 MOTIVAATIO	14
3.1. Tarvehierarkia	15
3.1.2. Hyvä itsetunto	18
3.2. Sisäinen ja ulkoinen motivaatio	19
3.2.1. Miksi sisäinen motivaatio?	19
3.2.2. Sisäinen motivaatio – miten?	21
3.2.3. Sisäisen motivaation ylläpito – käytännön vinkkejä	23
4 OPPILAAN SUHDE OPETTAJAAN	26
4.1. Oppilaan kotitaustan merkitys opettajaan suhtautumisessa	28
4.1.1. Turvallinen kiintymyssuhde	28
4.1.2. Epävakaa kiintymyssuhde	29
4.1.3. Turvaton kiintymyssuhde	30
4.2. Negatiivisia oppilasstrategioita	30
4.2.1. Sorretun oppilaan strategia	31
4.2.2. Punahilkka-strategia	32
4.2.3. Teräsmiehen strategia	34
4.2.4. Auringonkukan strategia	35
4.2.5. Varjo-strategia	35
4.2.6. Yhteenveto strategioista	36
4.3. Oppilaan positiivinen suhde opettajaansa	38
5 POHDINTA	39
LÄHTEET	43

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö tutkii, miten soitonopettajan tulisi lähestyä oppilasta, jotta oppilaan sisäinen soittomotivaatio säilyisi ja kehittyisi soitonopetuksessa. Lähtökohtana on oppilaan tarpeiden huomioiminen, oppijälähtöisyys sekä oppilaan suhde opettajaan sisäisen motivaation syntymisessä, säilymisessä ja ylläpidossa.

Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat soittoa harrastelevat peruskouluikäiset oppilaat. Tässä työssä ei oteta huomioon muun sen hetkisen ympäristön vaikutusta soittomotivaatioon, kuten kavereita, vanhempia tai muita harrastuksia. Soittotunneille hakeutuvilla oppilailla on yleensä jo valmiiksi sisäinen tarve oppia soittamaan pianoa. Työn tavoitteena onkin saada työkaluja tämän sangen herkän sisäisen motivaation ylläpitämiseksi.

Joidenkin oppilaiden kanssa soittotuntitilanteet ovat luontevia ja ongelmattomia; oppiminen etenee ja yhteistyön tuloksista pääsee nauttimaan. Toisten oppilaiden kohdalla yhteistyö ei etenekään yhtä mallikkaasti ja opettajalle herää kysymyksiä: Miksi oppilas on levoton? Miksi oppilas sulkeutuu eikä ota kontaktia opettajaan? Mitä opettajan olisi hyvä tietää oppilaan taustasta, jotta hänen käytöstään olisi mahdollista ymmärtää paremmin?

Luovan soitonopiskelun kannalta on huolestuttavaa, jos soittoharrastus on suorituskeskeistä. Usein lapset kasvavat peruskoulun myötä siihen opiskelukulttuuriin, jossa motivaatio syntyy hyvien numeroiden tavoittelemisesta. Tällöin uusien asioiden opiskelua ei koeta välttämättä itsessään tärkeänä, vaan tärkeämpänä pidetään sitä, että saavutetut numerot näyttäisivät todistuksessa hyvältä. Jotta musiikkiharrastus olisi soittajalle mahdollisimman antoisaa, tulisi soitonopetuksessa välttää tällaista suorittamisajattelua. Olisikin ihanteellista, jos soittoharrastus toimisi koulumaailmasta tulevien vaatimusten vastapainona. Tällöin soiton opetukseen olisi tärkeää tuoda sellaisia musiikillisia ulottuvuuksia, jotka antavat oppilaille iloa, mielihyvää ja eheyttäviä kokemuksia. Tämä edellyttää opettajalta oppilaan

sisäisen motivaation vaalimista. Kun oppilas kokee, että soittaminen on tavoittelemisen arvoista soittamisen itsensä vuoksi, voi musiikki palvella soittajaa niin hyvin kuin mahdollista.

Selvitän aihettani pohtimalla opettajan merkitystä oppimistapahtumaan laajemmin. Seuraavaksi tarkastelen sisäistä ja ulkoista motivaatiota, ja miksi sisäistä motivaatiota tulisi vaalia soitonopetuksessa. Kolmanneksi esittelen, mitkä asiat voivat vaikuttaa oppilaan ongelmalliseen käytökseen opettajaansa kohtaan. Mitä enemmän opettaja ymmärtää oppilaansa vaikean käyttäytymisen taustoja, sitä suuremmat mahdollisuudet on, että opettaja osaa auttaa oppilastaan oikealla tavalla. Sisäinen motivaatio edellyttää, että opettajan ja oppilaan suhde on ongelmaton. Tällöin oppilaan ei tarvitse käyttää energiaa opettajansa miellyttämiseen vaan hän ymmärtää, että oppiminen tapahtuu hänen omaksi parhaakseen. Ongelmattoman suhteen myötä oppilaan opettajan yhteys on avoin ja tietoa pystytään välittämään oppilaan kannalta parhaimmalla tavalla.

Opinnäytetyössä pyritään ymmärtämään asioita ennen kaikkea oppilaan näkökulmasta lähtöajatuksen ollessa se, että opettaja on ammattilainen, joka auttaa oppilastaan ja käyttäytyy ammattimaisesti myös opettaja-oppilassuhteessaan. Tässä työssä ei perehdytä lainkaan opettajan aiheuttamiin ongelmiin soitonopetuksessa vaan annetaan ennemminkin opettajalle työkaluja ymmärtää sisäistä motivaatiota, oppilaan tarpeita ja miten opettajan tulisi olla ja käyttäytyä, jotta oppilaalla olisi hyvä olla.

Opinnäytetyön aihe sai alkunsa oman opettajatyöni herättämistä kysymyksistä. Toivottavasti työn lukeminen antaa muille asiasta kiinnostuneille tarvittavaa ymmärrystä oppilaan mielenliikkeistä ja erilaisista oppilaan motiiveista yksilöopetuksellisessa soitonopetuksessa. Kun on ymmärrystä oppilaan käytöstä ja tarpeita kohtaan, on myös enemmän mahdollisuuksia kehittyä opettajana.

2 OPETTAJAN TOIMINNAN MERKITYS

Ihmisen persoonallisuus, hänen lahjakkuutensa, ajattelunsa ja tunne-elämänsä kehittyvät ympäristön ja kasvatuksen muovaamina. Niiden vaikutus sisäistyy yksilön luovuuteen ja taitoihin käyttäen kykyjään. Tämä kaikki heijastuu ihmisen kasvoista ja hänen katseestaan. Niissä hänen luonteensa kaikkineen muuttuu näkyväksi. Ajan jättämät jäljet muuttavat muotoaan päivä päivältä, sävyttäen ihmisen tekoja ja elämänkulkua. Se on elämän itsensä herkkävireistä sävellystyötä. (Suzuki 1983, 17.)

Yksilön kehittymiseen vaikuttaa merkittävästi ympäristö. Se, millaiseen perheeseen lapsi syntyy, antaa pohjan koko elämälle. Jos lapsen kykyihin uskotaan, häntä kannustetaan ja autetaan tarvittaessa, hänestä kasvaa hyvän itsetunnon omaava aikuinen. Kun oppilas tulee soittotunnille, on hänen itsetuntonsa saanut jo aika vankkumattoman pohjan. Opettajan tulisi tiedostaa oppilaan itsetunnon merkitys soitonopiskelussa, ja pyrkiä parantamaan sitä. Esittelen luvussa neljä, miten kotiympäristö vaikuttaa itsetunnon kehitykseen.

Jos oppilasta on kohdeltu kaltoin lapsuudessaan, voi opettaja olla parhaimmillaan se pelastava aikuinen, joka auttaa lasta saamaan otteen tasapainoisemmasta elämästä. Myös musiikilla on parhaimmassa tapauksessa eheyttävä vaikutus. Opettajan merkitystä lapsen elämään ei voi vähätellä.

Vaikka päätavoite soitonopetuksessa on tietojen ja taitojen jakaminen oppilaille, opettajan käytöksellä ja toiminnalla on merkitystä oppilaan kannalta moniin muihinkin asioihin. Esimerkiksi se, miten oppilaan persoonallisuuteen suhtaudutaan, muokkaa oppilaan käsitystä itsestään. Kaikella sillä, mitä soitonopettaja tekee tai jättää tekemättä, on merkitystä oppilaan kasvamisessa. Usein pieni oppilas liittyy tiedostamattaan yhteen opiskeltavan asian ja opettajan. Jos opettaja on kiva, myös soittaminen on kivaa. Toki tässäkin tulee huomioida yksilölliset suhtautumistavat. Osa oppilaista ei välitä, vaikkei opettaja niin kiva olisikaan, kunhan soittotaitoja vain saadaan.

Kotona vanhempien tulisi käyttää aikaa pienten ihmisten ohjaamiseen ja nähdä, millä tavoin heidän luonnettaan, viisauttaan ja käyttäytymistään tulisi ohjata (Suzuki 1983, 17–19). Soittotunnilla opettajan tulisi nähdä samalla tavoin oppilaan yksilölliset kyvyt sekä mahdollisuudet ja ohjata oppilasta oikeaan suuntaan. Soiton yksilöopetuksessa opettaja ja oppilas ovat soittotunnilla kahdestaan. Tällöin opettaja voi keskittyä yhteen oppilaaseen kerralla, minkä vuoksi opettajalla onkin mitä parhaimmat mahdollisuudet ottaa selvää oppilaan luonteesta ja mahdollisuuksista soittajana. Opettaja voi huomioida opetuksessaan kunkin oppilaan yksilölliset tarpeet, omanlaisen oppimistavan, mielenkiinnon kohteet sekä tavoitteet. Tällöin oppimista voidaan ohjata kunkin oppilaan kannalta oikeaan suuntaan.

Opetussuunnitelmat antavat lupaavasti ymmärtää, että soittotuntien tavoitteena on vapaan ilmaisun ja tunne-elämän rikastuttaminen. Todellisuus on usein toista. Kari Kurkela (1993, 187) kirjoittaa lasten musiikillisesta tehokoulutuksesta, jossa lapset halutaan opettaa jo heti soitto-opintojen alkuvaiheessa siihen kilpailu- ja suoritustodellisuuteen, mikä ammattimuusikkona on vastassa.

Tällaisessa tehokoulutuksessa on ongelmansa. Useimmat lapset tulevat soittotunnille vain harrastelemaan, eivätkä halua harrastuksestaan armotonta pakkotyötä. Pahimmillaan tilanne voi kärjistyä opettajan ja vanhempien kunnianhimoisiin tavoitteisiin lapsen kustannuksella. Lapsen näkökulmasta muiden vaatimukset hyvistä suorituksista voivat johtaa musisoinnin ilottomuuteen ja ulkokohtaisuuteen. Lapsi saattaa uhrata koko elämänsä tyydyttääkseen muiden odotukset. Haluammeko opettajina ja vanhempina luoda lapselle mahdollisuuksia vai vaatia häneltä uhrauksia siinä toivossa, että joskus hän saa palkkionsa, suuren yleisön tai omien vanhempien suosion? Onko se tavoittelemisen arvoista?

Toisaalta Kurkelan kirjoittamasta ajasta on kulunut 20 vuotta. On myös mahdollista, että musiikkiopistojen tilanne on muuttunut ja oppimisprosessissa on todella myös siirrytty kehittämään enemmän oppilaan ilmaisullisia

taitoja ja tunne-elämän rikastuttamista. Tämä aihe on mielestäni ajankohtainen edelleen. Jos lapsi joutuu soitonopiskelun myötä vanhempien ja opettajan vaatimusten alle ilman että hänen omia tarpeitaan huomioidaan lainkaan, ei lopputulos ole luultavasti onnistunut ainakaan lapsen kannalta. Millaista sellainen elämä on, jos soittamisen ainoa tarkoitus on tyydyttää muiden asettamat tarpeet? Tällaista tragediaa tulee välttää. Nykyopettajat ovat kasvaneet usein itse kyseisessä tehokoulutusilmapiirissä, jolloin soitonopiskelu on ollut suorittamista ja mahdollisimman tehokasta. On olemassa mahdollisuus, ettei omassakaan opettajuudessa osata painottaa vapaata ilmaisua tai musiikin voiman löytämisen merkitystä.

Opettajat ovat myös itse oman aikakautensa hyvien ja huonojen musiikkikasvatuksen kohteita, jonka pohjalta he kasvattavat omia oppilaitaan (Lehtonen 2004,17). Opettajan tulisikin pohtia kriittisesti omaa opettajuuttaan; millaisia musiikillisia asenteita hänellä itsellään on ja onko hyvä, että ne siirtyvät oppilaisiin. Millaista palautetta tulisi antaa, jotta oppilaan musiikillinen minäkuva säilyisi positiivisena, mutta kehittymistä kuitenkin tapahtuisi? Opettajan tulisi analysoida omaa toimintaansa ja historiaansa myös oppilaana, sillä jotkin omakohtaiset kokemukset, negatiivisesti koetutkin, saattavat tulla omassa opettajuudessa esiin tiedostamatta.

2.1. Opettajan ja oppilaan yhteistyö

Lapsen tullessa hakemaan ohjattua opetusta soittotunneilta, olisi ihanteellista, että soittotunneilla painotettaisiin lapsen ja aikuisen välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Tällöin myös oppilas pääsisi itse vaikuttamaan opetukseensa ja oppisi sitä kautta arvostamaan myös oppimistapahtumaa. Musiikki ymmärrettäisiin osana oman elämän hyvää. Jos opiskeltava musiikki ei liity lapsen aiempiin musiikkikokemuksiin mitenkään tai se ei puhuttele lasta, voi lapsi kokea mahdottomaksi arvostaa saamaansa opetusta ja ymmärtää itseään musiikin oppijana. Opetuksesta voi tulla tällöin merkityksetön, köyhtynyt tapahtumasarja. (Tuovila 2003, 24; Kurkela 1993.)

Opettajakeskeisen opetuksen huonona puolena on juuri se, ettei lapsen ajatuksia, toiveita tai tietämystä kuunnella. Kun lapsi otetaan mukaan oppimiseen, voi opettaja hyödyntää opettamisessaan lapsen kokemusmaailmaa ja aiempaa tietämystään. Opettajan olisikin hyödyllistä ottaa selvää, millainen oppilaan musiikillinen tausta on, millaisia harrastuksia oppilaalle on ja voiko niitä käyttää soiton opetuksessa hyödyksi. Tieto oppilaan muista mielenkiinnon kohteista voi helpottaa uusien asioiden oppimista, kun ne linkitetään yhteen. Kun molemmat, sekä oppilas että opettaja, ovat soittotuntitapahtumassa aktiivisesti mukana, pääsee myös oppilas vaikuttamaan omaan oppimiseensa. Jos oppilas on vain passiivinen tiedon vastaanottaja, voi oppiminen käydä työlääksi. Oppilas ei välttämättä jaksaa ottaa vastaan kaikkea sitä tietoa, mitä opettaja tarjoaa, ja toisaalta oppilas oppii, ettei hänen edes tarvitse tehdä mitään oman oppimisensa eteen.

Tuovila (2003, 49) kirjoittaa huolestuttavasta ilmiöstä, jossa lapset kokevat oppimisen olevan vain oman ponnistelunsa ja omien kykyjensä ansiota. Tämä aiheuttaa sen, että lapset kokevat epäonnistumisienkin olevan pelkästään omaa syytä, jolloin halu oppia uutta vähenee. Kun lapsi ymmärtää, että oppimistuloksiin vaikuttavat omien kykyjen lisäksi yhteistyö opettajan kanssa, jaksaa lapsi vielä yrittää kokiessaan voivansa parantaa yhteistyötä omalla toiminnallaan. Ongelmallista on myös, jos lapselle annetaan ymmärtää, että hänen musikaalisuutensa on jollain muuttumattomalla ja puutteellisella tasolla, johon hän ei voi itse vaikuttaa. Tällöin opiskelumotivaatio ei oletettavasti ole kovin huipussaan.

Opettajan tulisi heittää kaikki arviointikriteerit kunkin oppilaan lahjakkuudesta tai lahjattomuudesta mielestään. Vallitseva käsitys siitä, että jotkut yksilöt vain ovat synnynnäisesti lahjakkaampia kuin toiset, ei anna oppilaille ainakaan mahdollisuuksia. Suzukin (1983, 5) ajattelutapa siitä, että lahjakkuus ei olisikaan synnynnäistä, antaa kaikille maailman lapsille tasapuolisen mahdollisuuden löytää soittamisen riemu ja oppimisen ilo. Opettajan tulisi antaa tämä sama mahdollisuus myös oppilailleen.

Opettajalla tulisi olla myös avoin ja positiivinen mieli jokaista oppilasta kohtaan, sillä esimerkiksi negatiiviset ajatukset välittyvät oppilaalle ilmeiden, eleiden ja piiloviestien avulla. Jos oppilas vaistoaan opettajan vähättelevät ajatukset omista taidoistaan, on ihme, ellei soittomotivaatio laske. Kun jokaisella soittotunnilla jokaisen oppilaan kanssa otetaan lähtökohdaksi musiikin ilon ja leikin löytyminen, ei soittomotivaatio pääse heikentymään ainakaan opettajan vaikutuksesta.

2.2. Innostava soitonopettaja

Hirvosen (2003, 81–82) tekemässä tutkimuksessa ilmenee, että soitonopettajat koetaan ratkaiseviksi vaikuttajiksi soittoinnostuksen kannalta. Lapsuuden soittotunnit ovat olleet parhaimmillaan miellyttäviä ja innostavia. Opettaja on tuntunut mukavalta ja empaattiselta. Opettaja on ollut kannustava, energinen ja kärsivällinen, vaikka oppimisessa olisikin ollut tasaisempia kausia. Tutkimus antaa ymmärtää, että opettajien olisi syytä kehittää empaattisuuttaan. Empaattinen opettaja havaitsee omat sekä muiden tunteet. Parhaassa tapauksessa hän osaa käyttää empaattisuudestaan kumpuavaa tietoa oppimistilanteessa oppilaan parhaaksi.

Musiikinopetus aloitetaan usein nuottien opiskelusta ja oikeanlaisesta soittotekniikan opettamisesta. Tämä aiheuttaa sen, ettei oppilailla ole oikeastaan mahdollisuutta leikitellä musiikillisella ilmaisullaan. Tällöin musiikin teoriaa opetetaan ilman yhteyttä soivaan musiikkiin tai siihen, mitä musiikki käytännössä on. Soitto-opintoihin voi tulla tylsä ja vakavamielinen sävy. Oppilas voi kokea joutuvansa kurin, uhrautumisen ja kovan puurtamisen alle. (Lehtonen 2004, 113.)

Jos oppilas ei koe innostavuuden tai onnistuvuuden kokemuksia, muuttuu soittotunnin ilmapiiri helposti ankeaksi. Oppilas tulisi asettaa sopivien haasteiden eteen, jotta mielekkäisyys ja motivaatio opiskelussa säilyisivät. Liian

helppojen teosten opetteleminen turhauttaa, kun taas liian vaikeaksi koetut teokset aiheuttavat paineita ja kykenemättömyyden tunteita. Opettajan tulisi nähdä, mitä vahvuuksia, kykyjä sekä heikkouksia oppilaalla on ja valita sen mukaan opiskeltavat asiat. (Hirvonen 2003, 83.)

Instrumentilla leikkiminen jo alkeistasolla voisi tuoda soiton opetukseen tarvittavaa uutta näkökulmaa. Unohdettaisiin opittavien asioiden mekaaninen ulkoa opettelu ja alettaisiin leikkiä uusilla opittavilla asioilla. Nuottien opiskelua voitaisiin lähestyä esimerkiksi säveltämällä. Oppilas soittaa oman melodian soittimella, josta tehdään yhdessä nuottikuva. Tällöin nuottien paikat viivastolla voisivat sisäistyä oppilaan mielessä paremmin ja helpommin. Samalla oppilas ymmärtäisi, että nuotit ovat vain apuväline, jolla päästään itse musiikkiin käsiksi. Uusien kappaleiden omaksumisessa voitaisiin käyttää oppilaan omaa luovuutta kehittämällä kuhunkin kappaleeseen juonellinen tarina. Myös sanojen lisääminen opittaviin melodioihin voi tuoda tarvittavaa lisämerkitystä. Kaikki oppilaat eivät tästä välttämättä innostu, siksi opettajan tulisikin hyödyntää kunkin oppilaan omaa mielenkiintoa opittavissa asioissa.

Kun opettaja antaa omien ideoiden virrata soittotunnilla ja heittäytyy itsekin opetusprosessiin, on myös oppilaalla helpompi heittäytyä kokeilemaan uusia asioita. Opettajan oma innostus ruokkii näin myös oppilaan innostusta. Kun uudet tekniset taidot opetetaan leikin kautta, saattaa oppilas kokea huimia oivalluksen tunteita, mikä ruokkii oppilaan halua oppia lisää ja saada taas lisää oivalluksen tunteita. Jos oppilas löytää yhden oivalluksen soittotunnin aikana, voidaan olla tyytyväisiä. Soiton opettajan oma asenne ja panostus oppimistilanteeseen ja musiikkiin vaikuttavat osaltaan siihen, miten oppilas kokee soittotunneilla olon.

3 MOTIVAATIO

Mikä saa lapset hakeutumaan soittotunneille? Mikä heitä motivoi? Motivaatiolla tarkoitetaan halua tai tarvetta, joka aktivoi ihmisen toimimaan jotain päämäärää kohti. Motivaatioon liittyy vireys ja suunta, jotka vaikuttavat toiminnan intensiteettiin. Motivaatiot jaotellaan yleensä sisäisiin ja ulkoisiin motivaatioihin. (Ruohotie 1998, 36–37.)

Oppilas tulee soittotunnille, koska hänellä on tarve ja halu oppia soittamaan. Osalla lapsista on jo pienenä lapsena oma sisäinen tarve oppia soittamaan jotain instrumenttia, osa lapsista tulee kokeilemaan soittotunneilla käyntiä vanhempiensa kannustamina. Usein odotetaan innolla ensimmäisiä soittotunteja, ja sitä, että opitaan hallitsemaan instrumenttia. Mitä opettaja voisi tehdä, että oppilaan innostus ja halu käydä soittotunneilla jatkuisi myös alkuinnostuksen taannuttua?

Soitonopiskelun motivaatiota on tutkittu pitkälti suoritusmotivaation näkökulmasta behavioristisiin oppimiskäsityksiin nojaten. Tällöin opettaminen perustuu numeroin arvosteltavien tutkintojen suorittamiseen, minkä kautta saavutetaan soittotaitoja. Suoritusmotivaatio on saanut vastalauseita sen kapea-alaisuudesta sekä hedelmättömästä perusteesta soittamiselle käytännön opetustyössä. Vastatutkimuksena on perehdytty tarpeen ja motivaation väliseen suhteeseen soitossa. Tällöin tarkastelussa huomioidaan soittajalähtöisyys motivoituneen toiminnan lähtökohtana, sisäinen motivaatio ja opettaja-oppilassuhteeseen liittyvät tarpeet. (Kosonen 2001, 11.)

Kun soitonopiskelua arvioidaan suoritusten pohjalta, sävyttää soittamista pahimmassa tapauksessa puurtaminen ja iloton harjoittelu. Jos tällainen tunnelma leimaa harjoittelua, ei oppilas luultavasti nauti oppimisesta ja soittamisesta. Oppilaan motivointi suoritusten kautta on usein lähtöisin musiikkioppilaitosjärjestelmän tarpeista, jonka alaisuudessa myös opettajat ovat. Oppilaita ei kuunnella vaan järjestelmä sanelee, mitä asioita opiskellaan.

Myös opettajat ovat paineiden alla siinä, että oppilas saa tietyssä ajassa vaaditut taidot ja tiedot. Tällaisessa ilmapiirissä vain harva jaksaa lopulta soittaa. Joillakin oppilailla on kuitenkin niin vahva oma sisäinen tarve soittaa, etteivät he koe raskaana tällaistakaan menettelytapaa. Toiset taas lyhyistyvät kaiken paineen alla ja kokevat soittamisen lopulta liian raskaana. Ainoaksi vaihtoehdoksi jää soittotunneilla käynnin lopettaminen. Kun soittaminen ja harjoittelu perustuvat muiden ihmisten asettamien tavoitteiden saavuttamiseen, ei lapsen oma sisäinen soittohalu pääse syntymään. Tällöin lapsi tekee kaiken vain muita miellyttääkseen, mikä ei takaa lapsen omaa henkilökohtaista ja pitkäikäistä kiinnostusta soittamiseen.

Jos taas opiskelussa huomioitaisiin oppilaan yksilölliset halut ja tarpeet, saattaisi soittomotivaatio sisäistyä omaksi haluksi oppia uusia tietoja ja taitoja, jolloin myös lapsen oma luovuus pääsisi kehittymään. Tällöin soittotunnit palvelisivat kaikenlaisia oppilaita. Kun annetaan lapsen oman innostuksen soittamiseen syntyä tai säilyä, ja opettaja antaa oikeanlaisia virikkeitä innostuksen ylläpitämiseksi, voidaan musiikin kautta kokea niitä musiikillisia ulottuvuuksia, jotka sekä eheyttävät että antavat syvyyttä ja iloa elämään.

3.1. Tarvehierarkia

Tarkastellaan oppilaan tarpeita Abraham Maslow'n (1954) tarvehierarkian valossa. Tämä antaa suuntaa siitä, mitkä perustarpeet tulisi olla tyydytetty, ennen kuin oppilas voi suunnata soittotunnilla huomionsa oppimiseen. Mistä oppilaan perustarpeista opettajan tulisi huolehtia? Tarvehierarkian tarkastelu tuo erään perspektiivin oppilaan tarpeiden tarkastelussa. (Internetix opinnot 2013, hakupäivä 6.5.2013; Yli-Luoma 2003, 37–39.)

Tarvehierarkiassa yksilön erilaiset tarpeet on jaettu viiteen eri vaiheeseen. Alimpana ovat fyysiset tarpeet. Oppilas motivoituu oppimisprosessiin vasta, kun nälkä, jano ja unentarve on tyydytetty. Tämän jälkeen tulevat tarpeet turvallisuudesta. Oppilaan tulisi kokea, että häntä ei uhata työskentely-

ympäristössä. Jos ympäristö koetaan turvallisena, oppilas tarvitsee sosiaalisen yhteyden. Kun oppilaan tarpeet sosiaalisuudesta täyttyy, tarvitsee oppilas kunnioitusta ja arvostusta osakseen. Tämän jälkeen oppilas uskoo omiin kykyihin ja oma halu oppimiseen aktivoituu.

KUVIO 1. Maslow'n tarvehierarkia.

Tarkastellaan asiaa soitonopetuskontekstissa. Oppilaan tulee itse huolehtia, että fyysiset tarpeet on tyydytettyinä soittotunnille tullessa. Jos oppilas on väsynyt ja vireystila on alhainen, tulisi opettajan kuitenkin huomioida tämä opetuksessaan. Toisaalta opettaja voi virkistää oppilaan mieltä omalla innostuvuudellaan. On kuitenkin turha yrittää opettaa tiiviisti, jos oppilas ei pysty ottamaan tietoa vastaan esimerkiksi heikotuksen vuoksi.

Lapsen tullessa ensimmäiselle soittotunnille, aletaan luoda pohjaa oppilaan turvallisuuden tunteen rakentamiseksi. Osalla oppilaista luottamus herää heti, toisilla siihen menee pidemmän aikaa. Pitkän opettaja-oppilassuhteen edellytys onkin molemminpuolinen luottamus. Jos luottamus ja turvallisuuden tunteet puuttuvat vapaaehtoisesta harrastuksesta, on oletettavaa, ettei oppilas viihdy kauan epämiellyttävässä ympäristössä ja lopettaa soittamisen. Tämän vuoksi on tärkeää tiedostaa, miten opettaja kohtaa oppilaan ja miten oppilas sen kokee. Olennaista on oppilaan aito kohtaaminen. Nähdään oppilas omana persoonana ja hyväksytään hänet sellaisenaan. Oppilaan tulisi saada kokea,

että opettajan seurassa on hyvä olla, soittotunnilla voi hengittää rauhassa ja tuntea levollisuutta. Tämä edellyttää siis sitä, että oppilas luottaa opettajan antamaan apuun erilaisissa tilanteissa ja opettaja hyväksyy hänet sellaisena kuin tämä on. Oma olemista ei koeta uhatuksi opettajan vaikutuksesta. Aiemmin mainitsemani empaattinen suhtautuminen oppilaaseen tuo tarvittavaa turvaa.

Kun turvallisuuden tarpeet on saavutettu, on oppilaalla tarpeita yhteenkuuluvuudesta ja sosiaalisesta kanssakäymisestä. Jos opettaja antaa tähän mahdollisuuden, saa oppilas oman äänensä kuuluville. Tähän tulisi pyrkiä soitonopiskelussa, sillä oppilaan omien tarpeiden kuuleminen auttaa myös opettajaa suunnittelemaan opetustyötään tarpeita vastaavaksi. Kun oppiminen on opettajan ja oppilaan välistä yhteistyötä ja soitonopiskelulla on yhteinen selkeä suunta, syntyy myös yhteenkuuluvuuden tunne. Oppilas uskaltaa tällöin myös kysyä apua oppimisvaikeuksiinsa tarvittaessa ja olla näin aktiivisesti oppimisprosessissa mukana.

Kun edellä mainitut asiat ovat kunnossa, olisi suotavaa, jos oppilas arvostaisi ja kunnioittaisi vielä itseään. Jos oppilaalle on kehittynyt hyvä itsetunto muun ympäristön vaikutuksesta, ja soittotunnilla opettaja kannustaa ja tukee oppilasta, ei oppilaalla ole vaikeuksia arvostaa itseään. Jos taas oppilas on kasvanut ympäristössä, jossa hänen itsetuntonsa ei ole päässyt kehittymään aivan suotuisasti, voi tulla ongelmia. Tässä vaiheessa opettajan tuki voi olla korvaamaton. Kun usein pitkänkin oppimisoruuden myötä oppilas kokee onnistumisia ja opettaja kannustaa ja arvostaa oppilaan työtä, saattaa myös aiemmin heikko itsetunto pikkuhiljaa kohentua. Myös opettajan hyveet, kuten empaattisuus, innostavuus ja kärsivällisyys herättävät oppilaassa arvostuksen tunteita myös itseään kohtaan; Olen kaiken tuon lempeän ja rakastavan käytöksen arvoinen. Tällaiset tunteet herättävät väistämättä myös sen, että opettajaa arvostetaan.

Kun oppilaalla on soittotunnilla hyvä olla ja hän pystyy kommunikoimaan opettajansa kanssa sekä arvostamaan itseään oppijana, syntyy oppilaalle

lopulta oma halu ja tarve tutkia opittavia asioita. Tämä aktivoi sisäisen motivaation, jolloin optimaaliselle oppimiselle ei ole esteitä tarvehierarkian mukaan. Itsensä toteuttamisasteella oppilas uskoo, että hänellä on kyky ja mahdollisuudet päästä haluamaansa tavoitteeseen. Tällainen ajattelu on olennaista sisäisesti motivoituneelle soittajalle.

Vaikka Maslow onkin lajitellut tarpeet viidelle tasolle, voidaan ajatella, että hierarkia ei ole niin jäykkä kuin yllä esitettiin. Jos oppilaalla on jokin erityisen tärkeä tavoite, saattavat alemman tason tarpeet jäädä huomioimatta, kun intensiteetti tavoitteen saavuttamiseksi on niin kokonaisvaltainen. Mutta lähtökohtaisesti opettaja voi hyödyntää tätä tietämystä opetustyössään.

3.1.2. Hyvä itsetunto

Hyvällä itsetunnolla varustettu yksilö tietää omat vahvuutensa ja heikkoutensa, uskaltaa sanoa oman mielipiteensä ja pitää itseään sekä elämäänsä arvokkaana. Hän arvostaa itsensä lisäksi myös muita, eikä koe muiden ihmisten menestystä uhkana. Vahvasta itsetunnosta kertoo myös yksilön rohkeus tehdä omia itselleen tärkeitä ratkaisuja elämässään. Vaikka elämä välillä kolhisi rajustikin, ei vahva itsetunto helposti muserru. (Keltikangas-Järvinen 1994, 16.)

Itsetunnon perusta löytyy kotoa vanhempien ja lapsen välisestä suhteesta. Vaikka lapsen itsetunto ei olisikaan hyvä, voivat opettajat ja muut kasvattajat vaikuttaa itsetuntoon positiivisesti. Toisaalta kotitaustan ollessa itsetunnon kehitykselle hyvä, voi lapsen muut ihmissuhteet heikentää sitä. Opettajan tulisi arvostaa ja kunnioittaa oppilasta sellaisena kuin hän on, ja huolehtia oppilaasta rakkaudella. Opettajan kärsivällinen, lempeä ja emotionaalinen ote oppilasta ja soittotuntitapahtumaa kohtaan, sekä oppilaan ainutlaatuisuuden ymmärtäminen, välittyy myös oppilaalle opettajan eleiden, ilmeiden ja käytöksen kautta. Kun itsetunto on kunnossa, myös sisäinen motivaatio aktivoituu ja sitä kautta tapahtuu oppimista. (Yli-Luoma 2003, 30).

3.2. Sisäinen ja ulkoinen motivaatio

On olennaista tietää, mikä ero on ulkoisella ja sisäisellä motivaatiolla, jotta opettaja osaisi ohjata oppilasta oikeanlaisen motivaation suuntaan.

Uteliaisuutta pidetään yhtenä sisäinen motivaation tunnusmerkeistä. Tässä yhteydessä uteliaisuudella tarkoitetaan ihmisen kokemaa epävarmuuden tilaa, jonka on aiheuttanut jokin epämääräinen tai ristiriitainen havainto. Tämä epävarmuuden tila aktivoi tiedon etsimisen. Kun ihminen on sisäisesti motivoitunut, käyttäytyminen tapahtuu käyttäytymisen itsensä vuoksi. (Byman 2002, 27–28; Yli-Luoma 2003, 40.) Kun soittaminen koetaan itsessään tärkeänä, voidaan puhua sisäisestä motivaatiosta soiton yhteydessä.

”Jos teet tuon, niin saat tämän” -lause kuvastaa hyvin ulkoista motivaatiota. Kun soittotaitoja halutaan jonkin muun asian kuin itse soiton vuoksi, puhutaan ulkoisesta motivaatiosta. Jos vanhemmat pakottavat lapsensa soittotunneille ilman lapsen omaa halua ja lupaavat lapselle jonkin palkkion siitä hyvästä, lienee selvää, että lapsi lähtee hakemaan vain vanhempien lupaamia palkkioita. Silloin tekeminen ei tapahdu tekemisen itsensä vuoksi. Joku taas voi harjoitella soittotaitoja, jotta kuuluisi taitojensa vuoksi johonkin tiettyyn ryhmään. Toinen taas haluaa kunnioitusta ja arvostusta taitojensa vuoksi. Ulkoisia syitä soittotaitojen oppimishaluun voi olla useita. (Byman 2000, 33–35; Yli-Luoma, 40, 42–44.)

3.2.1. Miksi sisäinen motivaatio?

Soittaminen on luovaa ja taiteellista työtä. Kun soittaminen koetaan itsessään tärkeänä ja se kuvastaa soittajan mieltä, voi todellista voimaa, sisältöä ja merkitystä siirtyä soittamiseen (Kurkela 1993, 345–346). Kun oppilas haluaa oppia itse soittamaan omien tavoitteiden mukaisesti, hän myös tutkii aktiivisesti itse uusia asioita, pohtii, päättelee, etsii ja tekee johtopäätöksiä. Oppilaalla on

silloin omat tavoitteet, ja opettaja auttaa oppilasta tavoitteidensa saavuttamisessa. Jo Aristoteleen ajoista lähtien on ymmärretty oppilaan oman aktiivisuuden merkitys oppimisessa, ja opettajan tärkeänä tehtävänä on pidetty juuri oppilaan mielenkiinnon aktivoimista opittavaan asiaan. Kun oppimiselle luodaan sisäistä motivaatiota edesauttavat olosuhteet, oppimisen laatu ja luova ajattelu lisääntyvät huomattavasti verrattuna ulkoisesti motivoivaan oppimisympäristöön (Byman 2002, 30–31).

Yli-Luoma (2003, 40–41) pitää myös tärkeänä, että oppilaiden sisäistä motivaatiota syvennetään. Sisäisen motivaation ajatellaan tuovan ulkoista motivaatiota parempia oppimistuloksia, sillä silloin oppilas panostaa opiskelun laatuun. Ulkoisesti motivoitunut yksilö taas opiskelee muiden painostuksen alaisena tai luvattujen palkkion toivossa, jolloin opiskelun laadulla ei ole merkitystä.

Sisäisesti motivoitunut oppilas kokee opiskelun kiistatta antoisammaksi kuin ulkoisesti motivoitunut oppilas. Sisäisen motivaation kautta musiikista voidaan saada mitä järjestyttävimpiä ja eheyttävimpiä kokemuksia. Jos esimerkiksi esiintymistilanteessa päästään sisäiseen soittotilaan, jossa voi siirtää tuntemuksiaan musiikin kautta muille, voivat myös kuulijat saada esityksestä valtavasti. Tämä ei puolla suorittamisajatusta, jolloin riskinä voi olla, että soittaminen tapahtuu pelkästään muiden ihailun ja huomion takia. Tällöin harjoittelussa painotetaan usein teknistä osaamista. Musiikin sanoma saattaa uupua esiintymisestä kokonaan.

Sisäisen motivaation merkitys on olennaista taiteellisessa ja luovassa toiminnassa, ja nimenomaan sisäinen motivaatio ylläpitää harjoitteluintoa sekä kiinnostusta soittamiseen (Amabile 1983, 15). Ulkoinen motivaatio taas ei toisikaan vastaavanlaisia hedelmällisiä oppimistuloksia. Opettajan tulisikin ymmärtää sisäisen ja ulkoisen motivaation ero. Sisäisen motivaation säilyminen voi olla pienestä kiinni. Siihen vaikuttaa hyvin paljon myös se, millainen suhde opettajalla ja oppilaalla on tai mitä asioita opettaja painottaa opettamisessaan. Oppilaan oma, sangen herkkä sisäinen motivaatio saattaa hävitä jo sillä, jos

opettaja tietämättään ulkoistaa oppilaan sisäistä motivaatiota esimerkiksi kiinnittämällä huomiota liiaksi oppilaan tekemiin virheisiin. Tämä voi aiheuttaa sen, että myös oppilas alkaa satsata vain virheettömyyteen. Harjoittelun pääasiaksi voi tulla virheettömyyden vaaliminen, mikä voi estää heittäytymisen musiikkiin. Tällöin voi olla, että samanlaista soittamisen iloa ei enää löydy.

Yllä on todistettu, että sisäisen motivaatio on ehdoton optimaalisessa oppimisessa ja varsinkin musisoimisessa, joten sen säilymiseen tulisi kiinnittää huomiota opetuksessa. Opettajan tulisi myös pyrkiä siihen, että ulkoisesti motivoituneen oppilaan motivaatio sisäistyisi pikkuhiljaa. Oppilas voi myös itse ajan myötä huomata, että soittaminen ja musisointi ovat itsessäänkin saavuteltavia asioita elämässä, vaikka soittoharrastus olisi saanut alkunsa esimerkiksi vanhempien painostuksen alla.

3.2.2. Sisäinen motivaatio – miten?

Yleensä oppilaat tulevat soittotunnille omasta halustaan. Kun kysyin pääsykokeissa oppilailta, miksi he hakeutuvat soittotunneille, suurin osa vastasi haluavansa oppia soittamaan pianoa. Muutama oppilas ei edes tiennyt, miksi oli tulossa soittotunneille. Suurimmalla osalla hakijoista oli kuitenkin sisäinen ja oma tarve oppia soittamaan. Jotta tämä herkkä soittomotivaatio säilyisi opetuksessa, olisi opettajan hyvä tiedostaa, mitkä asiat oppilaan sisäiseen motivaation säilymiseen vaikuttavat.

Opetuksessa tulisi huomioida oppilaiden *yksilölliset* tarpeet. Opettajan olisi hyvä kartoittaa oppimisprosessin alussa, mitä oppilas haluaa soitonopetukselta, jonka mukaan yhteiset tavoitteet asetetaan kullekin lukuvuodelle. Jos soiton oppimisessa on selvä yhteinen suunta ja tavoite, tulee oppilaalle myös sisäinen tarve toteuttaa se. Tämä aktivoi myös oppilaan ja opettajan välisen yhteistyön, mikä on erittäin tärkeää hedelmällisten oppimistulosten aikaansaamiseksi. Kun oppilaalle annetaan mahdollisuus vaikuttaa omaan oppimiseensa, voi oppilas keksiä myös uusia ja luovia ratkaisuja oppimisessaan. Oppilaan ollessa

aktiivisesti mukana oppimisprosessissa, säilyy sisäinen motivaatio. (Kosonen 2001, 124–131.)

Opettajan tulisi nähdä oppilaat aktiivisina yksilöinä, joiden kanssa voi kommunikoida ja joita kunnioitetaan. Tärkeintä on oppijälähtöisyys. Tällöin opettaja rakentaa opetuksensa oppilaiden ideoiden perusteella. Oppilas on se, joka muotoilee ongelmia, asettaa tavoitteita, tutkii, pohtii ja päättelee sekä soveltaa. Tällöin sisäinen motivaatio säilyy ja syvenee. (Yli-Luoma 2003, 40–41.)

Hyvin vaatimattomatkin tai jopa näennäiset mahdollisuudet määrittää itse omaa opiskelua lisäävät sisäistä motivaatiota. Oppilaan omien mielenkiinnon kohteiden ja pätevyyden tarpeen huomioiminen oppimisessa sekä positiivisen palautteen antaminen voivat olla ratkaisevassa asemassa myönteiseen oppimismotivaatioon. Tutkimuksista käy ilmi, että sellaisilla opettajilla, jotka antavat oppilailleen itsemääräämisoikeutta oppimisessaan, on enemmän sisäisesti motivoituneita oppilaita kuin niillä opettajilla, jotka kontrolloivat oppilaiden oppimista tiukan valvonnan alla. (Byman 2002, 30–31.)

Kuten yllä on todettu, opettaja voi auttaa oppilaan motivaation sisäistymistä tai säilymistä monin tavoin. Kun soittotuntien lähtökohdaksi otetaan oppilaiden omien tarpeiden huomioiminen sekä oppijälähtöisyys, voi oppilaan sisäinen motivaatio syntyä tai säilyä. Lisäksi olisi suotavaa, jos opettaja osaisi herättää oppilaan uteliaisuuden opiskeltavia asioita kohtaan. Aiemmin käydyn tarvehierarkian perusteella opettajan tulisi huolehtia myös oppilaan turvallisuuden, yhteenkuuluvuuden ja arvostuksen tunteista, jotta oppilaan motivaatio voisi sisäistyä.

Erja Kososen (2001) tekemässä tutkimuksessa ”Mitä mieltä on pianonsoitossa?” nousee selkeästi esiin, että soittamisen ilo ja mieleiset soittokappaleet ovat tärkeitä motivaation virittäjiä. Lisäksi halutaan hallita elämyksellistä ja musiikillista vuorovaikutusta. Hirvosen (2003, 77) tekemässä haastattelussa kysyttiin ammattimuusikoilta: ”Mikä saa sinut soittamaan ja

harjoittelemaan?” Vastaukset tukevat täysin Kososen tekemää tutkimusta. Musiikin tekemisen halu, soittaminen itsessään sekä kulloinkin alla olevat teokset virittivät yksinkertaisesti halun soittaa.

Kun soittokappaleet ovat mieleisiä, tulee niitä myös soitettua. Opettajan tulisikin paneutua kunkin oppilaan mahdollisiin mieltymyksiin miettiessään vaihtoehtoja oppilaan tuleville soittokappaleille. Olisi hyvä, jos opettaja näkisi oppilaan kyvyt ja sen suunnan, mihin ollaan menossa. Tällöin osataan myös valita oikeanlaiset kappaleet oppilaalle. Olisi ideaalia, jos oppilas osaisi etsiä myös itse osan soitettavista kappaleista. Tämä aktivoisi oppilaan itsensäkin miettimään, mitä kappaletta hän haluaisi harjoitella. Ongelma on se, ettei oppilas välttämättä tiedosta omaa tasoaan, ja saattaa tuoda ylivaikkeitä kappaleita näytettäväksi. Joskus on tullut annettua vasta pari vuotta pianoa soittaneelle oppilaalle mahdollisuuden soittaa ”Yö meren rannalle kappaletta”. Oppilaan soittomotivaatio ja -innostus kokivat jyrkän nousun sen seurauksena. Liian vaikeahan kappale oli vielä sen aikaiseen tasoon nähden, mutta oppilas oli onnellinen ja varmasti myös oppi kappaleesta paljon.

Opettajan tulisi kehittää myös empaattisuuttaan. Omien sekä oppilaan tunteiden tiedostaminen auttaa toimimaan oppilaan tunteiden kannalta oikein kussakin tilanteessa. Jokainen voi kehittää empaattisuuttaan ymmärtämällä ja tiedostamalla omat tunteensa sekä haluamalla aidosti kehittyä siinä. Kun ymmärtää omat tunteensa, on helpompi ymmärtää myös muiden tunteita.

3.2.3. Sisäisen motivaation ylläpito – käytännön vinkkejä

Aloita opetus sillä, että virität oppilaat sopivan epävarmuuden tilaan. Kun oppilaista tulee tarkkaavaisia ja he ryhtyvät tutkimaan syytä epävarmuuteensa, pysyttelevät poissa heidän tieltään. Tutkimukset ovat osoittaneet, että tällä tavoin virittyneet oppilaat nauttivat tutkimisesta ja tiedon keräämisestä. (Day, 1982.)

Opettaja voi herättää oppilaan uteliaisuuden esimerkiksi soittamalla malliksi jonkin opiskeltavan asian. Tällöin opettaja antaa mallin siitä, miten kyseinen kohta voitaisiin soittaa. Jos oppilas haluaa pyrkiä samaan kuin mitä opettaja on näyttänyt, oppilaalle tulisi antaa tilaa kokeilla itse rauhassa samaa. Silloin opettajan tulisi siirtyä takavasemmalle odottamaan, että oppilas on saanut etsiä itse tarpeeksi kauan opittavaa asiaa.

Oppilasta voidaan myös ohjata oikean vastauksen pariin antamalla vinkkejä, miten sinne olisi mahdollista päästä. Esimerkiksi kehotukset: ”Kokeilepa tällä tavoin” tai ”Miltä sointi kuulostaa, jos teet näin” voivat aktivoida oppilasta etsimään ratkaisuja itsenäisesti. Jos oppilaalle vastaavasti sanotaan: ”Näin on ainut oikea tapa soittaa”, ei oppilaalla jää tilaa omille oivalluksille. Tällöin oppilas tekee orjallisesti niin kuin opettaja on käskennyt.

Ettei soittaminen alkaisi tuntua liian puuduttavalta, olisi hyvä limittää yhteen leikki ja uusien asioiden opiskelu. Usein tekniset harjoitteet koetaan välttämättömänä pahana, mutta opettaja voi markkinoida ne oppilaalle toisinkin. Esimerkiksi eri asteikkoja opeteltaessa voitaisiin oppilaan kanssa miettiä, miten ne eroavat luonteeltaan toisistaan. Onko niissä väri- tai tunne-eroja? Opettaja avaa samalla myös oppilaan korvia kuulemaan musiikin vivahteita. Tällöin musiikin merkitys säilyy myös teknisissä harjoitteissa. Erilaisten soittotapojen yhteydessä, kuten staccaton harjoittelemisessa, voidaan pohtia, millaista tunnetilaa soittotapa edustaa tai pystyykö oppilas liittämään sitä johonkin asiaan omassa elämässään.

Oppilaan kokemustaustaa ja elämää tulisi kartoittaa sen verran, että tiedetään, millaisessa ympäristössä lapsi on varttunut. Onko lapsella aiempaa musiikki-taustaa kuten musiikkileikkikouluhistoriaa? Soittaako hän jotain muuta soitinta? Tai mitä muita harrastuksia hänellä on? Tällöin voitaisiin käyttää hyväksi muitakin oppilaan kokemuksia. Soittamisen saisi silloin mielekkään ja helposti ymmärrettävän sävyn.

Opettajan antaessa oppilaan kykyihin nähden sopivia haasteita, säilyy oppilaan mielenkiinto oppimista kohtaan. Liian helpot haasteet turhauttavat ja vähentävät motivaatiota, kun taas liian vaikeat teokset saattavat aiheuttaa epätoivoa ja liiallisia tuskastumisen tunteita. Oppilaan tasoon nähden sopivan haastavat kappaleet herättävät myös innostuvuuden ja parhaimmillaan onnistuvuudenkin kokemuksia. Opettajan tulisikin pohtia, mitkä oppilaan vahvuudet ja heikkoudet ovat. Tällöin opettaja saa halutessaan oppilaan parhaimmat puolet esiin ohjaamalla oppilasta oikeaan suuntaan.

Joillekin oppilaille motivaation lähteenä voi toimia esimerkiksi tulevaisuuteen sijoitettu esiintyminen. Harjoittelemisen saa uuden merkityksen, kun soittamisella on jokin konkreettinen päämäärä. Toiset oppilaat taas eivät halua esiintyä ollenkaan, mitä täytyy myös kunnioittaa. Opettajan tulisi huomioida yksilölliset tarpeet.

Parhaimmillaan soitonopiskelu on oppilaan henkilökohtainen tutkimusmatka opettajan ohjauksessa. Olisi myös suotavaa, jos opettaja näkisi jokaisen oppilaan kohdalla, mihin ollaan menossa, jolloin opettaja osaisi ohjata oppilasta oikeaan suuntaan. Oppilaan olisi hyvä löytää oivalluksia nimenomaan soittotunnin aikana, jolloin niitä on helppo etsiä uudelleen myös kotona itsenäisesti. Voi tuntua mahdottomalta löytää itse ratkaisuja ongelmiin, jos ei ole minkäänlaista ajatusta siitä, mistä ratkaisua tulisi etsiä. Siksi opettajan ohjaus onkin tärkeää.

4 OPPILAAN SUHDE OPETTAJAAN

Sisäisen motivaation kannalta on olennaista, että oppilas-opettajasuhde toimii (Yli-Luoma 2003, 22). Jos oppilaan ja opettajan suhde on ongelmallinen, on selvää, että oppilas ei jatka soittotunneilla käyntiä niin innokkaasti kuin jos suhde olisi toimiva.

Aiemmin esittelemäni tarvehierarkia perustelee tätä väittämää. Jos opettaja ei saa aikaan turvallisuuden tunteita oppilaalle, voivat oppilaan ajatukset kiertää vain siinä, että soittotunnilla ei ole hyvä olla. Jos näin on, ei oppilas luultavasti jaksa kovin kauaa käydä soittotunneilla. Jos oppilas taas kokee, ettei saa yhteyttä opettajaansa, eikä voi itse vaikuttaa mitenkään oppimiseensa, oppilas soittaa vain opettajan mielen mukaan. Tällöin oppilaan sisäinen motivaatio ei herää.

On myös mahdollista, että oppilaan itsetunto on heikko, jolloin hän pyrkii soittosuorituksillaan saamaan itsetunnonleen kohennusta. Oppilas saattaa kokea myös ainaista riittämättömyyden tunnetta tai pelkää, ettei opettaja hyväksy häntä ihmisenä. Harjoitteluintokin lopahtaa, jos viikolla mietitään sitä, miten seuraavasta soittotunnista selvitäisiin. Soiton motivaatiosta tulee tällöin ulkoista. Lopulta soittotunnille ei kiinnosta enää mennä ollenkaan, kun soittaminen ei tapahdukaan enää soittamisen itsensä vuoksi. Opettajan ja oppilaan suhteella on täten merkitystä siihen, millaiseksi oppilaan sisäinen motivaatio kehittyy.

Tämän osion tarkoituksena on antaa opettajalle työkaluja ja ymmärrystä oppilaan vaikeaa käytöstä kohtaan. Opettajan ymmärtäessä, miksi oppilas käyttäytyy vaikeasti oppimisen kannalta, osaa hän suhteuttaa toimintansa oppilaan parhaaksi. Opettaja voi olla myös omalla toiminnallaan heikentämässä suhdettaan oppilaaseen, mutta tässä työssä lähdetään siitä olettamuksesta, että opettaja pyrkii kasvattamaan oppilaistaan hyvän itsetunnon omaavia musisoijia. Poistetaan kokonaan ne negatiivissävytteiset vaihtoehdot, joissa

opetuksen päämääränä on pönkittää esimerkiksi opettajan omaa heikkoa itsetuntoa oppilaan suoritusten kustannuksella.

Opettaja-oppilassuhteen ollessa niin merkityksellinen sisäisen motivaation synnyssä, esittelen muutamia oppilaan käyttäytymisstrategioita, jotka eivät tue optimaalista oppimista. Opettajan ymmärtäessä oppilaan vaikean käyttäytymisen syitä, osaa hän myös suhtautua oikein oppilaan käytökseen. Jos opettaja osaa toimia oikein oppilaan ja oppimisen kannalta, voi oppilas saavuttaa sisäisen motivaation soittossaan.

Esittelen Yli-Luoman ja Kurkelan ajatuksia oppilaan vaikean käytöksen syistä taustoista. Molempien näkökantojen lähtöajatuksena on, että oppilaan suhteeseen opettajaansa vaikuttaa se, miten oppilaan tarpeita on huomioitu varhaislapsuudessa.

Myös Bowlby (1988) on tehnyt tutkimustensa perusteella sen johtopäätöksen, että varhaislapsuuden kokemuksilla on merkitystä siinä, millaiseksi lapsen sosiaalinen kiintymiskyky kehittyy. Suhde omaan ensisijaiseen kiintymyssuhteeseen, yleensä äitiin, luo pohjan myös sille, miten lapsi uskaltaa luottaa muissa ihmissuhteissa. Jos oppilas ei ole saanut kokenut lapsuudessaan turvaa omalta äidiltään, voiko hän uskoa, että sitä turvaa saisi jostain muualta? Kaikki aiemmat ihmissuhteet vaikuttavat meidän tämän hetkiseen tilanteeseemme ja siihen, miten me suhtaudumme muihin ihmisiin. (Yli-Luoma 2003, 12.)

Soitonopettajalla on mahdollisuus olla tekemisissä lasten ja nuorten kanssa, jotka ovat lähtöisin erilaisista oloista. Toiset syntyvät perheeseen, jossa on hyvä kasvaa ja toisilla on hieman heikommat lähtökohdat. Joidenkin oppilaiden kohdalla opettaja voi olla sellainen ulkopuolinen apu ja tuki lapsen ja nuoren elämässä, jonka arvoa ei voi sanoin mitata. Opettajan olisi hyvä tiedostaa ongelmatilanteissa, miksi oppilas käyttäytyy oppimisen kannalta vaikeasti. Mitä enemmän ymmärretään oppilaiden käytöstä, sitä enemmän on mahdollisuuksia

kehittyä opettajana. Ja parhaimmillaan opettaja ja musiikki voivat tuoda lapsen elämään sen turvan, jota hän tarvitsee kasvaakseen tasapainoiseksi ihmiseksi.

4.1. Oppilaan kotitaustan merkitys opettajaan suhtautumisessa

Suhde omiin vanhempiin vaikuttaa mitä ilmeisimmin myös oppilaan suhtautumisessa opettajaansa. Usein opettajaa kutsutaan vahingossa äidiksi. Aiemmin kokemamme ihmissuhdemallit siirtyvät tiedostamatta uusiin ihmissuhteisiin. (Yli-Luoma 2003, 10; Kurkela 1993, 317.) Koska jokaisella oppilaalla on omanlainen kotiympäristönsä ja omanlainen suhde vanhempiinsa, saatetaan sama opettaja kokea hyvin eri tavoin.

Mary Ainsworth ja John Bowlby (Yli-Luoma 2003, 10) ovat tutkineet lapsen ja ensisijaisen kiintymyssuhteen välistä emotionaalista suhdetta, ja miten sen kehittyminen vaikuttaa itsetuntoon ja sitä myötä opettajasuhteeseen. Emotionaalinen suhde tarkoittaa tunneperäistä suhdetta. Varastoimme tietämättämme aiemmissa ihmissuhteissa kokemamme tunteet muistiimme, mikä ohjaa sosiaalista käytöstämme, mielialojamme ja persoonaamme. Lähtöajatus on se, että jos lapsen tarpeet huomioidaan kotona aina tarpeen tullen, kehittyy lapselle hyvä itsetunto. Vastaavasti jos lapsen tarpeisiin ei vastata ollenkaan, lapsi ajattelee, ettei hän ole minkään arvoinen. Kiintymyssuhteita löytyy heidän mukaansa kolmea tyyppiä: turvallisesti kiintyneitä, epävakaasti kiintyneitä sekä torjuttuja.

4.1.1. Turvallinen kiintymyssuhde

Jos lapsen tarpeet tyydytetään kotona aina tarpeen tullen, herää lapsen luottamus ensin omaa vanhempaa ja sittemmin muita ihmisiä kohtaan. Lapsi *kokee olevansa arvokas* saadessaan rakkautta, huolenpitoa ja arvostusta osakseen. Tämän seurauksena lapselle kehittyy vahva itsetunto. Lapsen kasvaessa tällaisessa ympäristössä, uskaltaa hän luottaa muissakin

ihmissuhteissaan toiseen osapuoleen, kuten opettajaan. Hänen vahva itsetuntonsa vaikuttaa positiivisesti hänen uskoonsa oppia uusia asioita. Tällaisen lapsen kiintymyssuhde on *turvallinen*. (Yli-Luoma 2003, 10–11.)

Tällaisen oppilaan kanssa ei opetuksessa tule ainakaan oppilaan puolesta ongelmia. Vahvan itsetunnon vaikutuksesta oppilas uskoo, että hän voi oppia tarvittavat tiedot ja taidot, jos vain tekee asioiden eteen töitä. Opettajan kannalta tällaista oppilasta on ihanteellista opettaa.

4.1.2. Epävakaa kiintymyssuhde

Lapsen saadessa vaihtelevaa apua tarpeisiinsa ensisijaiselta kiintymyssuhteeltaan, kokee lapsi, että toisinaan häntä rakastetaan ja toisinaan ei. Hänellä *ei ole varmuutta* huoltajansa rakkaudesta. Hänelle syntyy sisäinen malli, jonka mukaan hänen täytyy aina olla parantamassa sosiaalista suhdetta vanhempaansa, jotta saisi rakkautta osakseen. Tämä aiheuttaa sen, että lapsen täytyy näyttää vanhemmilleen teoillaan olevansa rakastamisen arvoinen. Jos lapsi kamppailee tällaisten asioiden kanssa, heikentyy hänen itsetuntonsa, ja samalla myös optimaaliset oppimismahdollisuudet. Puhutaan *epävakaasta* kiintymyssuhteesta. Lapselle on kehittynyt varovaisuus ja epävarmuus tekemisistään.

Soittotunnille tullessa lapsi saattaa käyttäytyä protestoivasti opettajan antamiin ohjeisiin. Käytös johtuu siitä, että hänen täytyy testata aluksi, onko hän rakastettu ja arvostettu siinä ympäristössä, missä työskennellään. Jos opettaja ilmaisee hyväksynnän oppilasta itseään kohtaan sellaisena kuin hän on, voi oppilas aktivoitua sosiaalisesti. Opettajan kannustaessa häntä ja ilmapiirin ollessa emotionaalinen, voi oppilaan kiintymyssuhde muuttua turvalliseksi, jolloin energiaa virtaa myös uusien asioiden oppimiseen ja motivaatio sisäistyy. (Yli-Luoma 2003, 11.)

4.1.3. Turvaton kiintymyssuhde

Jos lapsi kokee tulevansa aina torjutuksi kotiympäristössään, ei hän enää jaksa tehdä asialle mitään, vaikka sisäisesti haluaisikin tilanteen muuttuvan. Tällaisella lapsella on varsin heikko itsetunto ja käyttäytyminen usein protestoivaa. Torjuttu lapsi ei pysty uskomaan, että opettaja voisi auttaa taikka rakastaa häntä. Tällainen oppilas näyttää haluavan olla muualla. (Yli-Luoma 2003, 11–12.)

Uskaltautuuko tällainen lapsi hakea edes soitonopetusta? Jos oppilaan itsetunto on erittäin heikko, voi olla, että hän ajattelee, ettei hänellä ole soittoon vaadittavia ominaisuuksia. Toisaalta tällainen torjuttu ja rakkaudettomassa ympäristössä kasvanut lapsi voi saada elämäänsä lohdutusta juuri musiikin kautta. Tällöin musiikki voi tuoda elämään sisältöä ja toimia eräänlaisena terapiamuotona. Oletettavaa on, että juuri tällainen torjutussa ympäristössä kasvanut yksilö, tarvitsee lempeän ja luotettavan opettajan, joka vahvistaa lapsen uskoa omiin kykyihin ja parantaa tämän heikkoa itsetuntoa. Parhaimmillaan soitonopettaja voi olla tällaiselle oppilaalle toivoa herättävä kontakti, jonka myötävaikutuksesta oppilaan elämä saa uuden käänteen.

4.2. Negatiivisia oppilasstrategioita

Joskus on niitäkin tapauksia, että lapsi tulee soittotunneille vanhempien pakottamana. Yleensä lapsi muodostaa jo ennen soittotuntiaan opettajasta vastenmielisen kuvan. Joutuuhan hän pakotetuksi sellaiseen, mihin ei halua. Opettaja koetaan vanhempien edustajana, joka on vanhempien tavoin painostamassa ja vainoamassa oppilasta. Tällöin opettajan tulisi pyrkiä tilanteeseen, jolloin oppilas voisi tarkistaa ennakko-olettamuksensa uudestaan. Onko opettaja kuitenkaan niin vastenmielinen kuin oppilas ajattelee? Jos lapsella on muita hyviä suhteita taustallaan, esimerkiksi isovanhempiinsa, voi negatiivinen opettajan ja oppilaan välinen lähtötilanne muuttua parempaan suuntaan. Joskus opettaja voi herättää positiivisuuden oppilaan mielessä jollain

muulla keinoin, mikä voi helpottaa lapsen koko elämää. (Kurkela 1993, 319; Yliluoma 2003, 10.)

Opettajan tulisi pyrkiä sellaiseen musiikkikasvatukseen, joka tukee oppilaan henkistä kasvua ja vähentää syyllisyyttä, häpeää ja muita negatiivissävyytteisiä tunteita, jotka hidastavat oppilaan mahdollisuuksia soitossaan ja elämässään. Oppilaan tulisi pystyä kasvamaan omaksi itsekseen ja olemaan itselleen sekä muille armollinen. Jos soittajan käsitys itsestään ja ympäröivästä maailmasta on realistinen, on hänen myös helpompi käsitellä elämän vaikeuksia ja turhautumisia. Jos musiikkikasvatus onnistuu tässä, pääsee musiikki palvelemaan ihmisiä niin hyvin kuin mahdollista. (Kurkela 1993, 315.)

Jos lapsen suhde vanhempiin on ongelmallinen lapsen tasapainoisen elämän kannalta, lapsi yleensä siirtää kokemuksensa suhteessaan opettajaan. Toiminta on tiedostamatonta ja varhain opittu puolustusstrategia. Kari Kurkela (1993) on tutkinut erilaisia negatiivisia oppimisstrategioita, joille hän on antanut nimet Sorretun oppilaan strategia, Punahilkka-strategia, Teräsmiehen ja Auringonkukan strategiat ja Varjo-strategia. Näiden strategioiden esitteleminen antaa opettajalle uudenlaisen näkökulman oppilaan mielen liikkeitä kohtaan. Opettajan tulisi kunnioittaa näitä oppilaan puolustusstrategioita oppilaiden keinona pelastautua elämän suossa.

4.2.1. Sorretun oppilaan strategia

Sorretun oppilaan strategiassa oppilas kokee opettajansa kunnianhimoisten ja vaativien vanhempien liittolaisena. Oppilas kokee olevansa muiden asettamien tavoitteiden loukussa niin kotona kuin soittotunnillakin. Oppilas mieltää opettajan tarkastajaksi, jonka ”haukansilmä paljastaa”, että kaikki käsketyt asiat on tehty ja suoritettu. Tällaisessa tilanteessa oppilaan reagointi opettajaan sekä opetukseen on avoimen vihamielistä tai passiivisen halutonta, mikä taas aiheuttaa luultavasti opettajassa tuskastumisen ja vihan tunteita. Opettajan reagoidessa tilanteeseen samalla mitalla kuin oppilas, mikä toki olisi inhimillistä,

ei ongelma luultavasti ratkea. Päinvastoin oppilas ymmärtää, että hänen lähtöolettamuksensa, että hän on opettajan ja vanhempien taholta vihan ja vainon välikappale, on oikeassa. (Kurkela 1993, 320.)

Jotta edellä esitetty tilanne muuttuisi, tulisi opettajan eläytyä oppilaan asemaan ja kokemusmaailmaan. Miksi oppilas käyttäytyy sillä tavoin? Jos opettaja ymmärtää, että oppilas käyttäytyy vaikeasti vain puolustaakseen itseään ja omaa tilaansa, saattaa ongelmallisen tilanne vielä korjaantua. Jos opettaja osaa pukea oppilaan ajatukset ja tunteet sanoiksi, ymmärtää oppilas opettajan ymmärtävän hänen ahdistavaa tilannettaan, mikä herättää luottamusta oppilaassa. Tilanteen ratkaiseminen edellyttää, että oppimisen näkökulmasta tulee soittajalähtöinen, eikä opettajan tai vanhempien toiveet ja tavoitteet ole oppilaan oppimista häiritsemässä. (Sama 1993, 321, 329–330.)

Jos opettaja ei tässä onnistu, ja soittotunneilla käyminen vaikuttaa oppilaan, opettajan ja vanhempien kärsimystarinalta, on opettajan tehtävä saada oppilaan vanhemmat vakuuttuneiksi, että soittotunteja ei kannata jatkaa. Silloin on vielä mahdollista, että oppilaan suhde musiikkiin voisi elpyä uudestaan positiivisemmän asenteen kautta. (Sama, 321–322, 329–330.)

Sorretti oppilas toivoo ennen kaikkea sitä, että hänen olemisensa ei ole vaarassa riippumatta, millainen hänen soittosuorituksensa on. Oppilaan tulisi itse saada sanella tahtinsa, jolloin opettaja olisi ennen kaikkea tukemassa oppilasta pyrkimyksissään. Luottamuksen kasvatus on erityisen tärkeää. Opettajan tulisi vastata siitä, mitä sanoo ja mitä tekee. Esimerkiksi jos hän loukkaa oppilastaan jollakin tavalla, tulee opettajan vastata sanomisistaan ja pyytää anteeksi. (Sama, 323.)

4.2.2. Punahilkka-strategia

Jos lapsi kasvaa kotiympäristössään siihen, että hän kokee täydentävänsä vanhemman olemassaoloa merkittävällä tavalla, on hyvin todennäköistä, että

sama ajattelutapa siirtyy myös opettajasuhteeseen. Tästä syystä lapsi harjoittelee joka viikko kiltisti kaikki läksyt, jotta opettaja pysyisi onnellisena ja täydellisenä.

Kurkela lainaa tuntemaamme Punahilkka-tarinaa valaisemaan ymmärrystämme tässä asiassa. Opettaja on Susi, joka on nielaissut isoäidin. Susi odottelee Isoäidin mökissä joka viikko Punahilkan tuomaa ruokaa eli soittoläksyjä. Jos Punahilkalla on mitä tuoda, Susi jättää hänet rauhaan ja samalla myös vatsassa oleva Isoäiti saa elää. Jos Punahilkka taas ei tuo mitään, Susi uhkaa syödä hänet. Silloin Punahilkka on vaarassa. Punahilkalla on vastassaan Susi ja Suden vatsassa myös vielä elävä Iso Hyvä Äiti, joka täytyy pitää hengissä soittoläksyjen avulla. Oppilaan vastassa on siis opettaja, joka on sekä vaativa ja kostava Iso Paha Susi että hyvä, mutta uhattu Isoäiti. (Kurkela 1993, 323.)

Toisaalta Susi ja Punahilkka esittävät oppilaan kahta eri minuutta. Susi symboloi lapsen omaa sisäistä ahneutta ja tuhoavaisuutta. Oppilaan on pakko pitää susi tyytyväisenä, ettei hän joutuisi kohtaamaan omia pelkojaan tai ahdistustaan. Oppilaan on sisäinen pakko tehdä kaikki mitä käsketään, ettei hän joutuisi vastakkain omien pelkotiilojensa kanssa. Punahilkka taas edustaa sitä hyvittävää osaa oppilaassa, joka ei kestä omaa ahneutta ja tuhoavaisuutta. (Sama 1993, 324.)

Ongelma, joka oppilaan eteen tulee tässä strategiassa, on se, että mikään ahkeruus ei lopulta riitä. Aina täytyy harjoitella lisää ja enemmän, eikä siltikään ole varmaa, onko opettaja tai onko hän itse tyytyväinen. Oppilas saattaa masentua, kokea riittämättömyyden tunteita, ja kokea sen valtavan taakan, jonka jokaviikkoinen yhä enenevä harjoittelun määrä saa aikaan. Lopulta oppilas saattaa ajautua sorretun oppilaan strategiaan. (Sama 1993, 325.)

Jos oppilas käyttää Punahilkka-strategiaa, saattaa opettaja ajatella oppilaan olevan vain erityisen lahjakas ja ahkera. Opettaja saattaa myös ottaa sen roolin, jonka oppilas on hänelle omassa mielessään antanut eli opettaja alkaa odottaa joka viikko oppilaan hienoja suorituksia ja alkaa itsekkin elää niistä. Koko

soittotunnin turvallisuus perustuu silloin oppilaan suoriin, nöyryyteen ja kiltteyteen. Oppilas ei uskalla näyttää omia impulssejaan, koska pelkää turvallisuuden tunteen katoavan. Tällainen oppimisstrategia johtuu siitä, että oppilas ei koe olevansa turvassa ilman niitä lahoja, joita hän opettajalle tuo. Opettajan tulisi pyrkiä siihen, että soittotunnin turvallisuustaso ei ole yhteydessä oppilaan suoritustasoon. Tässäkin tapauksessa tulisi opetuksen painopisteen siirtyä musiikillisten elämysten suuntaan. (Kurkela 1993, 325.)

4.2.3. Teräsmiehen strategia

Jos tunnille tullaan ylimielisyyden vallassa eikä tekemättömiä läksyjä hävetä ja ollaan niistä jopa ylpeitä, on oppilaalla käytössä luultavasti teräsmiehen strategia. Oppilas piiloutuu suojamuurinsa taakse, koska ei kestä vaatimuksia ja itseensä kohdistuvia epäilyjä. Tällä tavoin oppilas hakee turvallisuutta. Tämä voi olla normaalia käytöstä nuorella, mutta jos käytös korostuu, voidaan se ajatella hätähuutona. Olisiko syytä hidastaa tahtia? Onko oppilas saanut tarpeeksi hyvää palautetta soitostaan? (Sama 1993, 325–326, 331.)

Oppilas yrittää välttää viimeiseen asti tilanteita, jossa hän joutuisi vastakkain oman vajavaisuutensa kanssa. Kyseessä on itsensä suojaaminen hirvittävästä nöyryytyksestä ja paniikista; oppilas joutuisi sittenkin näkemään omat puutteensa ja hyvin rakennettu suojamuri rysähtäisi kerralla. Opettaja voi kokea teräsmiehen strategiaa käyttävän oppilaan opettamisen turhauttavana, sillä oppilas ei ota oman vääristyneen erinomaisuutensa valossa vastaan opettajan neuvoja. Opettaja saattaa pahimmassa tapauksessa pyrkiä siihen, että oppilas joutuisi kohtaamaan omat puutteensa ja vikansa esimerkiksi tutkinnossa, jolloin opettaja saisi teräsmiehen kanssa kokemalleen kärsimykselle lopulta vastineen. Jos opettaja kuitenkin ymmärtää, että oppilas vain puolustaa omaa turvallisuuden tunnettaan, niin tällaista tilannetta ei synny vaan opettaja pyrkii kunnioittamaan oppilaan strategiaa. Tässäkin tapauksessa olisi tärkeää, että oppilaalla olisi sellainen soittotuntiympäristö, jossa hän saisi varauksetonta

turvallisuutta ja luottamusta osakseen. Silloin suojamuuri saattaisi pikkuhiljaa purkautua. (Kurkela 1993, 326, 331.)

4.2.4. Auringonkukan strategia

Joskus oppilaan ainoana keinona selviytyä soittotunneista ja vaikeasta tilanteesta on ihannoida ulkomaailmaa eliminoimalla kaikki negatiiviset asiat pois omasta mielestään ja omasta maailmastaan. Kaikki soittotunteihin liittyvä koetaan positiivisena, opettaja on ihana ja soitettavat kappaleet ovat mahtavia. Tässä strategiassa oppilas ajattelee, että jos opettaja on hyvällä tuulella niin oppilaskin saa olla. Oppilas vaalii omaa ihanuuden ja turvallisuuden tunnettaan siirtämällä omat tunteensa opettajaan. Ilmapiiri on sellainen, että oppilas ja opettaja tietävät molemmat, että negatiivisia tunteita ei saa näkyä. Monet asiat, jotka ovat huonolla mallilla, joudutaan sivuuttamaan, koska oppilas ei kestä negatiivisten asioiden käsittelystä johtuvaa mielenrauhan järkkymistä. Opettajan olisi kunnioitettava myös tätä strategiaa, sillä jos tämä idealisoitu maailma järkkyy, voi oppilaan maailma romahtaa täysin. Myös Auringonkukka-oppilas tarvitsee rakkautta, tukea ja lempeää opettamista, jotta hän voisi hyväksyä pikkuhiljaa myös huonot asiat elämässään. (Sama 1993, 326, 332.)

4.2.5. Varjo-strategia

Oppilas käyttäytyy kohteliaasti, innostuneesti ja ihailevasti opettajaansa kohtaan ja on onnellinen kaikesta siitä tiedosta, mitä opettaja hänelle antaa. Oppilas pyrkii viestittämään opettajalle, kuinka merkittävä tämä on ja kuinka paljon opettaja voi oppilaalle antaa. Tällainen strategia voi aiheuttaa sen, että oppilaasta tulee arvostelukyvytön opettajan sanomisia tai tekemisiä kohtaan. Opettaja saattaa kokea tämän hyvinkin miellyttävänä. Ongelma on siinä, että oppilas pelkää, että hän on parempi kuin opettajansa ja pelko aiheuttaa sen, että oppilaan on alleviivattava opettajan paremmuus ja taitavuus. Oppilas ajattelee, että jos oppilas on parempi kuin opettaja, opettaja tuhoutuu, ja siinä

sivussa lopulta oppilaskin. Oppilaan pelko omaa erinomaisuuttaan ja mahdollisuuksiaan kohtaan hidastaa oppilaan kehitystä. Menestymisen pelko ja menestymisen halu saattavat taistella oppilaan mielessä väsymykseen ja masennukseen asti. (Kurkela 1993, 327.)

Varjo-oppilas näkee opettajansa esteenä menestykselleen. Jotta oppilas pääsisi elämässään eteenpäin, opettajan tulisi rohkaista oppilasta itsenäisyyteen ja toisaalta osoittaa oppilaalle olevansa turvassa, vaikka oppilas menestyisikin. Varjo-oppilas kaipaa kuitenkin sitä, että hän voisi vapaasti menestyä oman lahjakkuutensa kustannuksella. (Kurkela 1993, 334–335.)

4.2.6. Yhteenveto strategioista

Kurkela kirjoittaa erilaisista puolustusstrategioista, joita oppilas käyttää vaikeuksissa. Nämä antavat näköalaa soiton opettajan työhön, sillä on mahdotonta ajatellakaan, että kaikkien oppilaiden kanssa asiat luistaisivat kuin rasvattu.

Omassa työssäni olen kohdannut Sorretun oppilaan, joka kuvauksen mukaisesti oli passiivinen ja haluton soittotunneilla. Opettajana en saanut häneen minkäänlaista yhteyttä. Lopulta oppilas lopettikin soittotunneilla käynnin, mikä tuntui opettajan näkökulmasta myös helpottavalta. Siinä tilanteessa jäin kuitenkin ihmettelemään, olisinko voinut tehdä opettajana jotain toisin. Kurkelan oppilasstrategiat avasivat itselleni opettajana uuden näkökannan oppilaan ymmärtämisessä. Jos olisin silloin, vaikeassa tilanteessa, käsittänyt syyn oppilaan passiivisuuteen, olisin pyrkinyt opettajana korjaamaan tilanteen. Tällaisessa tilanteessa olisi Kurkelan mukaan hyvä asettautua oppilaan asemaan ja ymmärtää tilanne ennen kaikkea oppilaan näkökulmasta. Jos opettajana olisin osannut pukea oppilaan tunteet sanoiksi, olisi oppilaan tilanne saattanut helpottua ja luottamus herätä. Tällöin myös oppilas olisi saattanut jatkaa soittoharrastustaan pidemmän aikaa. Tämä olisi saattanut aktivoida

oppilaan itsensäkin oppimisprosessiin ja ehkä jopa avata tien antoisaan ja avaraan musiikin maailmaan.

Tämän tutkimuksen valossa, opettajan tulisi nostaa kaikki vaikeatkin asiat pöydälle ja jutella niistä oppilaiden kanssa myötäeläen ja kuunnellen. Se voisi ratkaista lopulta oppimisen kannalta vaikean tilanteen. Kurkelan mukaan auringonkukan strategiaa käyttävän oppilaan olisi toki hyvä saada pitää ihannemaailmansa. Näiden strategioiden ymmärtäminen auttaa opettajaa toimimaan oikein kussakin tilanteessa. Yllä esitetyt oppilasstrategiat eivät luultavasti aina esiinny sellaisenaan, vaan oppilas saattaa edustaa kahta strategiaa yhtä aikaa.

Jos oppilas piiloutuu jonkin puolustusstrategian taakse, ei sisäinen motivaatio pääse syntymään. Sorretti oppilas käy soittotunneilla vanhempien pakottamana, mikä on sisäisestä motivaatiosta kaukana. Punahilkka taas harjoittelee ja soittaa pitääkseen oman sekä kuvitellun opettajan ahneuden tyydytettynä. Tässäkään strategiassa ei soiteta soittamisen vuoksi loppujen lopuksi.

Teräsmies taas hakee turvallisuuden tunnetta piiloutumalla suojamuurin taakse, mikä estää optimaalisen oppimisen. Auringonkukan kuviteltu maailman ihannointi voi kyllä sisältää sisäistä motivaatiota, mutta negatiivisten asioiden väistely saattaa jättää olennaisia asioita soitonopiskelusta pois. Varjo-oppilaskin pelkää ihan turhaa omaa erinomaisuuttaan.

Niin kuin Kurkela kirjoittaakin, tulisi oppilaan strategioita kunnioittaa, sillä oppilas yrittää vain selviytyä vaikeasta tilanteesta niiden avulla. Olen täysin vakuutettu, että opettajan myötäelävä, lämmin, kärsivällinen sekä lempeä ote soittotuntitapahtumaa sekä oppilaita kohtaan, aiheuttaa lopulta sen, että puolustusstrategioita ei enää tarvita ja oppilas pystyy olemaan tunnilla oma itsensä. Tämän myötä myös sisäinen soittomotivaatio saattaa päästä valloilleen.

4.3. Oppilaan positiivinen suhde opettajaansa

Kun lapsen kasvuympäristö on hyvä, turvallinen ja arvostava, lapsi uskoo, että opettaja antaa hänelle ne tiedot ja taidot, joita hän on tullut soittotunneilta hakemaankin. Oppilas kykenee näkemään oman osaamattomuutensa ja uskoo, että opettaja auttaa häntä parhaansa mukaan. Jotta tämä ideaalitila saavutetaan, tulee oppilaalla olla ennen kaikkea hyvä itsetunto, joka mahdollistaa kohtaamaan musiikinopiskelun haasteet, joita on muun muassa pitkäjänteinen harjoittelu, stressin sieto, oma kykenemättömyys ja turhautumisen tunteet. Hyvän itsetunnon perusta löytyy lapsen kotiympäristöstä. Kun opettaja-oppilassuhde perustuu kunnioitukselle, luottamukselle, vapaaehtoisuudelle ja henkiselle vapaudelle, asiat ovat niin hyvin kuin vain voivat olla. (Kurkela 1993, 336–338.)

Opettaja voi myös auttaa oppilaan itsetunnon kehittymistä soiton opiskelun myötä. Oppilaan kokiessa onnistuvuuden kokemuksia soiton opiskelussaan, ja opettajan kannustaessa ja arvostaessa oppilastaan, voi itsetunto parantua pikkuhiljaa. Oppilaiden kokonaisvaltainen huomioiminen soitonopetuksessa herättää oppilaan luottamuksen ja innostuksen.

5 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli, että opettaja ymmärtäisi paremmin, miten hän voisi omalla toiminnallaan saada oppilaan sisäisen motivaation säilymään tai syntymään soitonopiskelussa. Miten hänen tulisi olla soittotunnilla, jotta oppilaan sisäinen motivaatio säilyisi? Lisäksi haluttiin ymmärtää oppilaan vaikean käytöksen syitä ja sitä, miten opettajan tulisi toimia sellaisissa tilanteissa.

Sisäisen motivaation syntymisen ja säilyvyyden kannalta opetuksen tulisi olla oppijalähtöistä. Opettajan tulisi myös ymmärtää, että hän on soittotunnilla oppilaan tarpeita varten. Tämä synnyttää ja säilyttää sisäistä soittomotivaatiota, jolloin oppilas aktivoituu myös itse oppimisessaan ja ottaa siitä vastuuta. Oppilasta tulisi kuunnella ja hänen toiveitaan kunnioittaa.

Opettajan tulisi olla soittotunnilla oppilasta kohtaan empaattinen, lämmin, lempeä, innostava, kannustava ja kärsivällinen. Opettajan tulisi luoda turvallinen ilmapiiri soittotunnille omalla olemuksellaan ja hyväksyä oppilas ainutlaatuisena yksilönä. Opettajan läsnäolo soittotunnilla sekä keskittyminen kunkin oppilaan yksilöllisiin tarpeisiin, herättää oppilaissa luottamusta ja sisäistä motivaatiota. Tällaisen opettajan olemisen myötä oppilas voi olla oma itsensä, eikä hänen tarvitse piiloutua sellaisen käytöksen taakse, joka olisi häiritsemässä sisäisen motivaation syntyä.

Oppilaan vaikean käytöksen taustalla voi olla huono itsetunto, joka taas voi olla seurausta varhaislapsuuden kiintymyssuhteesta. Tämän työn mukaan varhaislapsuus muokkaa paljon lapsen käsitystä omasta arvostaan. Varsinkin lapsen ja ensisijaisen kasvattajan suhteen laatu määrittää myös hyvin pitkälle sen, miten lapsi suhtautuu muissa ihmissuhteissaan itseensä ja toiseen osapuoleen.

Opettajalla on oma vaikutuksensa oppilaan sisäisen motivaation ylläpitämisessä, mutta soittomotivaatioon vaikuttavat myös monet muut asiat,

kuten perheen ja ystävien arvostus soittoharrastusta kohtaan sekä oppilaan muut harrastukset ja niiden kiinnostavuus. Yhden viikon aikana opettaja ja oppilas ovat suhteellisen vähän yhdessä soittoasioiden äärellä. Suurin osa oppilaan soittamisesta tapahtuu vapaa-aikana. Tästä syystä olisikin erittäin tärkeää, että opettaja saisi soittotunnin aikana oppilaan innostuksen säilymään oppilaan omaa harjoittelua ja musisointia kohtaan. Näkisin, että yksi opettajan tärkeimmistä tehtävistä soittotunnilla on ohjata oppilas uusien tietojen ja kokemusten pariin siten, että oppilaan mielenkiinto soittoon säilyisi ainakin seuraavaan soittotuntiin saakka.

Erja Kososen (2001) tutkimus ”Mitä mieltä on pianonsoitossa?” vahvisti sitä olettamusta, että suorittajakeskeisyys soiton opiskelussa ei ole suotavaa. Mieluummin soiton oppimisessa tulisi pyrkiä elämyksellisiin kokemuksiin, jotka motivoivat oppilaita. Jos opettaja on itse kasvanut siihen todellisuuteen, että soitonopiskelu on vain puurtamista ja tehokasta työskentelyä koko ajan, voi teettää töitä muuttaa ajattelutapaansa tai käyttäytymistään erilaiseksi. Nämä tutkimuslähteet osoittavat, että kaikista antoisinta on, jos opettaja keskittää energiansa opetuksessaan siihen, että soittamisen ilo ja leikki säilyisivät opetuksessa ja tekniset harjoitukset olisivat osana sitä kaikkea.

Nuoren murrosikä on yleensä aikaa, jolloin punnitaan omat mielenkiinnon kohteet ja elämän tavoitteet uudestaan. Osa lopettaa soittotunneilla käynnin, osa jatkaa vailla suurempia tavoitteita ja jotkut suuntaavat jo mielessään musiikkialalle. Vaikka oppilas päättäisikin lopettaa soittotunneilla käynnin, olisi saavuteltavaa, että soittotunneista jäisi mieleen ennen kaikkea musiikin voimaantavuus sekä ilo. Sellainenkin on mahdollista, että soittotunneista jää paha maku suuhun, jota siivittävät ajatukset kovasta puurtamista ja häpeällisistä tunteista omaa huonommuutta kohtaan.

Olisi toivottavaa, että tällaisia tunteita ei tarvitsisi musiikin yhteydessä kokea. Tämä on mielestäni avainkysymyksiä harrastelijoille suunnatussa piano-opetuksessa. Millaiset musiikilliset eväät me tarjoamme oppilaillemme ja heidän tulevalle musiikkisuhteelleen? Millaisen musiikilliseen asenteen me siirrämme

oppilaillemme? Millainen on musiikkikasvatuksemme? Haluammeko, että oppilas nauttii omasta soittamisestaan myös soitonopetuksen loputtua, jolloin siitä voi saada koko elämän kannalta mittaamatonta hyötyä. Vai haluammeko, että oppilas elää sellaisen ajattelutavan kanssa, jossa ei anneta tilaa omalle keskeneräisyydelle ja koetaan lähinnä pelkoa siitä, tekeekö asioita oikein vai väärin omassa soitossaan.

Suorituskeskeiseen ilmapiiriin pitäisi saada muutos ainakin musiikin saralla. Olen pohtinut Suomen tutkintojärjestelmän arvosana-asteikkoa ja sisäistä motivaatiota yhdessä. Johtopäätökseni on tämän opinnäytetyönkin valossa, että tutkintojen arvioiminen numeroilla vaarantaa oppilaiden sisäisen motivaation. Tutkintoihin valmistautuminen ja sitä kautta yleensä aika suuren ohjelmiston valmistaminen kehittää kyllä soittotaitoja ja antaa monelle oppilaalle tarvittavaa opiskelun päämäärää. Mutta vaikeus tulee siinä kohtaa, kun oppilaan tutkintosuoritus tai vuosiarviointi arvostellaan numeroin. Nimenomaan tutkintoesiintymisistä tulee numeroarvioinnin kautta helposti suoritus, mitä pitäisi välttää musiikin saralla, jos halutaan, että jotain sanomaa siirtyisi musisointiin.

Jos oppilas saa tutkinnosta arvosanan hyvä (3) ja hänen soittokaveri saa erinomaisen (5), saattaa soittoystävyyys muuttaa luonnettaan. Oppilas, joka saa tutkinnosta erinomaisen, voi kokea ylemmyyden tunnetta huonomman arvosanan saanutta kohtaan ja tämä taas kokee olevansa surkea. Ehkä huonomman arvosanan saanut ajattelee, että nyt harjoittelen niin paljon, että saan ensi tutkinnossa paremman arvosanan. Silloin aletaan soittaa vain, jotta saataisiin parempi arvosana. Kyllähän tuollainenkin ajattelutapa motivoi, mutta ei tue sisäistä motivaatiota; soittaminen ei tapahdukaan enää soittamisen ja hienojen kappaleiden vaan paremman arvosanan vuoksi. Ehdotukseni onkin, että ainakin harrastelijatasolla tutkinnoissa ja vuosiarvioinneissa otettaisiin käyttöön hyväksytty – hylätty-periaate. Tämä voisi tuoda uutta vapautta soiton opiskeluun. Suullinen ja myötäelävä palaute yksistään voisi antaa sen avun, jota oppilas tarvitsee.

Opinnäytetyön tekeminen on antanut teoriapohjan niille tiedostamattomille asioille, joita olen pyörittelyt päässäni, mutta tuonut myös uusia näköaloja ihmisen ymmärtämisessä. Kurkelan syvälliset analyysit oppilaan oppimisstrategioista toivat täysin uudenlaisen näköalan oppilaan käyttäytymiseen.

Opinnäytetyö ”Oppijälähtöinen soitonopetus” käsittää laajoja asiakokonaisuuksia kuten motivaatio, tarvehierarkia, emotionaalinen kotitausta ja oppilaan suhde opettajaan. Kokolailla työ on vain pintaraapaisua siitä, mitä se olisi, jos psykologian tai kasvatustieteen ammattilainen kirjoittaisi samasta aiheesta. Tämä antoi kuitenkin omassa työssäni tarvittavaa ymmärrystä oppilaan käyttäytymiseen liittyvistä asioista sekä siitä, mihin opettajana tulisi pyrkiä soiton opetuksessa sisäisen motivaation ylläpitämiseksi. Siinä mielessä työ ylsi tavoitteeseensa. Aihetta olisi voinut kaventaa hieman, mutta toisaalta kaikki opinnäytetyössä läpi käytyt asiat ovat hyödyllistä tietoa. Myös asiat olisi voitu jäsentää toisinkin. Oppilaan suhde opettajaan -osio oli hankalaa raportoitavaa, jota olisin voinut työstää loputtomiin. Tällä kertaa kävi niin, että esittelin vain asiat läpi.

Suosittelen lukemaan Shinichi Suzukin kirjoittaman kirjan ”Rakkaudella kasvatettu”, joka kertoo luonnollisesta oppimisesta musiikkikasvatuksessa. Harmikseni törmäsin kirjaan vasta tutkimukseni loppupuolella. Myös Kari Kurkelan ”Mielen maisemat ja musiikki” avaa uudella tavalla ymmärrystämme.

Seuraava mielenkiintoinen tutkimus aiheeseen liittyen olisi ottaa selvää, miten musiikkiopistojen opettajat tällä hetkellä motivoivat oppilaitaan käytännön työssään haastattelututkimuksena. Olisi myös kiinnostavaa tutkia, mitä mieltä musiikkioppilaitosten oppilaat ovat numeroin arvosteltavista tutkinnoista ja vuosiarvioinneista, ja vaikuttavatko ne heidän sisäiseen motivaatioonsa.

LÄHTEET

Amabile, T.A. 1983. The social psychology of creativity. Springer-Verlag, New York.

Byman, R. 2002. Voiko Motivaatiota opettaa? Teoksessa P. Kansanen & K. Uusikylä (toim.) Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Opetuksen tutkimuksen uusia suunta. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Day, H.I. 1982. Curiosity and the interested explorer. Performance and instruction. NSPI Journal.

Hirvonen, A. 2003. Pikkupianisteista musiikin ammattilaisiksi. Solistisen koulutuksen musiikinopiskelijat identiteettinsä rakentajina. Kasvatustieteiden tiedekunta ja opettajankoulutuksen yksikkö, Oulun yliopisto. Oulu: Oulu university press.

Internetix opinnot. Ps 4. Lukion ja peruskoulun kursseja. Maslowin tarvehierarkia. Hakupäivä 6.5.2013

http://opinnot.internetix.fi/fi/materiaalit/ps/ps4/03_motivaation_emoitioiden/04_3_4_maslowin_tarvehierarkia?C:D=gjtb.e7S7.

Keltikangas-Järvinen, L. 1994. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY.

Kosonen, E. 2001. Mitä mieltä on pianonsoitossa? 13–15-vuotiaiden pianonsoittajien kokemuksia musiikkiharrastuksestaan. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kurkela, K. 1993. Mielen maisemat ja musiikki. Musiikin esittäminen ja luovan asenteen psykodynamiikka. Sibelius-Akatemia. Musiikin tutkimuslaitos. Helsinki: Hakapaino.

Lehtonen, K. 2004. Maan korvessa kulkevi... Johdatus postmoderniin musiikkipedagogiikkaan. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisu B: 73. Turku: Painosalama Oy.

Ruohotie, P. 1998. Motivaatio, tahto ja oppiminen. Edita, Helsinki.

Suzuki, S. P. 2000. Rakkaudella kasvatettu - Johdatus luonnolliseen oppimiseen musiikkikasvatuksessa, suomennos Helkala-Koivisto, S. Rauma: Lai-net Oy.

Tuovila, A. 2003. "Mä soitan ihan omasta ilosta!" Pitkittäinen tutkimus 7–13-vuotiaiden lasten musiikin harjoittamisesta ja musiikkiopisto-opiskelusta. Studia Musica 18. Sibelius Akatemia. Helsinki: PB-Printing.

Yli-Luoma, P.V.J. 2003. Hyvä opettaja. Sipoo: International Multimedia & Distance Learning.